

Lovforslag nr. L 166. Fremsat den 24. marts 1982 af Steffensen (KrF), Arne Bjerregaard (KrF), Chr. Christensen (KrF) og Inge Krogh (KrF)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om menighedsråd

§ 1

I lov om menighedsråd, jfr. lovbekendtgørelse nr. 136 af 15. april 1980, foretages følgende ændring:

I § 13 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Menighedsrådet kan endvidere af kirkekassen eller menighedsråds-kassen anvende et beløb til aflønning af en eller flere

sognemedhjælpere. Beløbets størrelse skal godkendes i forbindelse med stadfæstelsen af vedkommende kasses overslag, og det må iagttages, at det ansatte beløb står i passende forhold til de særlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, herunder også sognebeboernes antal.«

§ 2

Loven træder i kraft den 1. august 1982.

Bemærkninger til lovforslaget

I betænkning om sognemedhjælperordningen nr. 889/1979 har det af fhv. kirkeminister Kr. Damsgaard nedsatte udvalg givet en udførlig dokumentation for nødvendigheden af sognemedhjælpere i de større sogne.

Det fremgår af betænkningen, at ikke mindst det pædagogiske område trænger sig hårdt på i mange større sogne; men også sociale opgaver og

almindelig besøgstjeneste er nogle af de omsorgsopgaver, adskillige menighedsråd kunne ønske hjælp til gennem en sognemedhjælper.

Forslagsstillerne vil derfor med dette forslag åbne mulighed for, at de menighedsråd, der ønsker det, kan ansætte sognemedhjælpere, uden at de først skal ansøge kirkeministeriet herom.

Som bilag 1 og 2 til nærværende forslag er optrykt 2 centrale afsnit af betænkning nr. 889.

Bilag 1

Uddrag af betænkning 889/1979 vedrørende en sognemedhjælperordning, side 43-44

5.4. Selvstændig ny stilling som sognemedhjælper

På grundlag af sit kommissorium har udvalget naturligvis følt det som en primær opgave at arbejde videre med de i tidligere udvalg fremsatte tanker om indførelse af sognemedhjælperstillinger som nye selvstændige stillinger – hvis oprettelse ifølge kommissoriet forudsætter en hertil sigtende lovbestemmelse.

Denne mulighed lå da også i det udsendte spørgeskema, og man er ikke i tvivl om, at besvarerne, således som spørgeskemaet var formulert, har svaret bekræftende på, at der er behov for en ny selvstændig stilling i folkekirken.

Det forhold, at et flertal har svaret bekræftende på udvalgets spørgsmål om, hvorvidt der er behov for en sognemedhjælperstilling i deres sogn, er imidlertid ikke noget argument for, at stillingen skal være en ny selvstændig stilling, da der ikke var stillet alternative spørgsmål. Det, man kan udlede af undersøgelsen, er alene, at et flertal af menighedsrådsmedlemmer og præster mener, at oprettelse af en ny stilling kan afhjælpe de konstaterede behov.

Om det vil være rigtigt at oprette en ny stilling må afhænge også af besvarelsen af de øvrige spørgsmål i spørgeskemaet og af forholdene i øvrigt.

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at kun ca. 45 pct. af de menighedsrådsmedlemmer, der har svaret ja til, at der er behov for en sognemedhjælper i deres sogn, mener, at der er behov for en heltidsstilling. Selv i sogne på over 7.000 indbyggere svarer kun 50 pct. ja til, at der er behov for en heltidsstilling, medens 37 pct. mener, at der alene er behov for en deltidsstilling, gennemgående med en beskæftigelsesgrad på omkring 50 pct., men dog meget varierende. Når man hertil føjer, at udvalget har foreslået sognemedhjælperfunktionerne afgrænset snævrere,

end det utvivlsomt i nogle besvarelser har været forudsat, og tillige har foreslået, at en stor del af funktionerne obligatorisk indgår i kordegnestillingen, hvor der er en sådan, kan man sikkert konkludere, at der kun sjældent vil være behov for en selvstændig ny heltidsstilling som sognemedhjælper.

I større pastorater, hvor betingelserne for oprettelse af en kordegnestilling vil være til stede, vil sognemedhjælperens funktioner være begrænset til pædagogiske opgaver. Der vil være tale om en egentlig katekestilling. I betragtning af, at der i sådanne sogne ofte vil være flere præster, er det ikke sandsynligt, at der er behov for varetagelse af så mange andre pædagogiske opgaver, at de vil kunne beslaglægge en fuld arbejdsuge. Udelukkes kan det dog ikke, at det i meget store sogne, hvor et efter befolkningstallet beregnet antal præstestillinger vil give en for den enkelte præst stærkt begrænset gudstjenesteturnus, vil blive foretrukket i stedet for endnu en præstestilling at oprette en heltidsstilling som sognemedhjælper (kateket). Dette må dog betragtes som undtagelsestilfælde, og den altoverskyggende hovedregel vil være, at der bliver tale om en deltidsbeskæftigelse, formentlig ofte en bibeskæftigelse.

Dette forhold gør det ikke i sig selv principielt betænkeligt at oprette selvstændige sognemedhjælperstillinger, men det vil kunne indebære praktiske vanskeligheder at få stillingerne besat. Disse vanskeligheder kendes i forvejen fra de kvoterede kirkefunktionærstillinger i folkekirken.

Hertil kommer yderligere det forhold, at det er udvalgets bestemte opfattelse, at det må være en forudsætning for at kunne virke som sognemedhjælper (kateket), at vedkommende har gennemgået en dertil sigtende uddannelse, og at denne uddannelse må have en høj standard, hvis vedkommende skal kunne varetage de undervisningsmæssige opgaver betryggende. Det fremgår også af besvarelserne af spørgeskemaet, at både menig-

hedsrådsmedlemmer og præster er opmærksomme på, at der må stilles krav om en solid uddannelse. Som velegnede uddannelser nævnes diakon/diakonisseuddannelsen og læreruddannelsen. 64 pct. af menighedsrådsmedlemmerne og 73 pct. af præsterne mener, at en sognemedhjælper ud over at have en erhvervsuddannelse, som f.eks. en af de lige nævnte, bør gennemgå et særligt »sognemedhjælperkursus«.

Når der stilles krav om en omfattende og længere varende uddannelse, må det forudses, at der ikke vil være tilstrækkeligt mange, der er interesseret i at gennemgå en sådan uddannelse, hvis ikke heltidsbeskæftigelse eller i hvert fald hovedbeskæftigelse kan forventes.

Disse vanskeligheder, der i praksis vil kunne løses på forskellig måde, f.eks. enten ved ansættelse af en sognemedhjælper (kateket) for flere pastorater eller ved kombinationsstillinger, jfr. nedenfor, må tages i betragtning ved tilrettelæggelsen af den særlige uddannelse, men ikke ved fastlæggelsen af uddannelsens kvalitet.

I hvert fald ændrer disse betænkeligheder ikke, at der fortsat består et udækket behov, hvis der kun skabes øgede muligheder for oprettelse af præstestillinger og for udvidelse af kordegnenes og eventuelle andre kirkefunktionærers stillingsindhold.

Der må forudses vanskeligheder med at få al den kvalificerede kirkelige undervisning, der er behov for, udført ved ansættelse af

flere præster – måske mest af økonomiske, men dog også af andre grunde, jfr. kap. 4.1. Det vil næppe heller være realistisk at forvente, at behovet kan dækkes af kordegnene, selv om der gives dem mulighed for ved en supplerende efteruddannelse at kvalificere sig til at varetage undervisning. Enten kan kordegnen have nok i sit almindelige arbejdsområde, eller han kan savne evne for eller lyst til pædagogisk arbejde.

Heller ikke andre sognemedhjælperfunktioner vil kunne fås varetaget i pastorater på mellem 3.000 og 5.000 beboere, der ikke har og ikke kan få en kordegn¹⁾, til hvem sognemedhjælperforpligtelser kan henlægges, ej heller i en overgangsperiode i pastorater, der har en kordegn, der enten ikke kan eller vil påtage sig sognemedhjælperfunktioner, jfr. foran om betænkelighederne ved at forpligte de nu ansatte kordegne dertil.

Det er som en betænkelighed ved at oprette selvstændige stillinger som sognemedhjælper anført, at det vil kunne belaste de i forvejen ikke for lette samarbejdsforhold i sognene, når der ikke eksisterer nogen tradition for stillingens placering og funktion i forhold til de øvrige stillinger. Denne betænkelighed er utvivlsomt realistisk, men bør måske dog snarere føre til en generel overvejelse af samarbejdsformerne i menighederne – herunder også præsterne imellem – end til at opgive tanken om selvstændige stillinger, som der måtte være behov for.

¹⁾ Man er herved gået ud fra, at den af udvalget af 14. januar 1971 foreslåede betingelse i henseende til befolkningstal for oprettelse af en stilling som kordegn gennemføres.

Uddrag af betænkning 889/1979 vedrørende en sognemedhjælperordning, side 46-49

Kapitel 6

Fremgangsmåden ved realisering af de af udvalget foreslåede muligheder

6.1. Almindelige synspunkter

Udvalget har i de foregående kapitler stillet forslag om flere forskellige måder, hvorpå man kan afhjælpe et konstateret behov for medhjælp til varetagelse af såkaldte sogne-medhjælperfunktioner.

Disse forslag skal, som det også er fremgået, betragtes som alternative muligheder, forstået på den måde, at i hvert enkelt konkret tilfælde må de implicerede myndigheder overveje, hvilken mulighed der bedst imødekommer netop deres medhjælpsbehov, evt. hvilken kombination af muligheder der er mest velegnet.

Udvalget føler sig overbevist om, at man ved at foreslå forskellige muligheder skaber de bedste betingelser for at løse de meget differentierede medhjælpsproblemer, der foreligger – både fra sted til sted og inden for det enkelte sogn.

Fremgangsmåden i forbindelse med oprettelse af funktionen vil være eller kan være afhængig af, hvilken løsningsmulighed der foretrækkes.

6.2. Kordegnstillingen

6.2.1. Sogneassistentfunktioner

Som det er fremgået af kap. 5.2., foreslår udvalget, at der foretages en generel ændring af kordegnens stillingsindhold, således at sogneassistentfunktioner (kap. 4.2.B.) optages i standardregulativet for kordegnestillingerne som et generelt stillingsindhold på linje med administrative opgaver for menighedsrådet (kap. 4.2.C.1.). Dette indebærer en potentiel forpligtelse for alle kordegne, der for den

enkelte kordegn vil blive aktuel, såfremt der i den særlige beskrivelse af stillingen (regulativets afsnit B) træffes beslutning herom. Det vil sige, at overdragelse af konkrete sogneassistentfunktioner til kordegnen skal ske efter de for ændring af regulativet¹⁾ almindeligt gældende regler, jfr. kirkeministeriets cirkulære af 15. juli 1975 angående udfærdigelse af regulativer for kirke- og kirkegårdsfunktionærer.

Efter disse regler skal ændringen besluttes af menighedsrådet og forhandles med kordegnen – evt. hans organisation. Derefter skal regulativændringen godkendes af provstiuudvalget.

Det er en selvfølge, at såfremt regulativændringen indebærer medhjælp for præsten (præsterne) i deres mødevirksomhed eller tjeneste på alderdomshjem m.v., må præsten (præsterne) være indforstået hermed. Dette er allerede nu en selvfølgelig regel ved f.eks. udvidelse af en kordegns forpligtelse til at medvirke ved en præsts andagter på alderdomshjem m.v. Desuagtet skal udvalget dog foreslå, at det pålægges provstiuvalgene, forinden de godkender regulativændringer, hvorved kordegnens forpligtelser udvides med sogneassistentfunktioner, at indhente præstens skriftlige erklæring, hvis denne ikke allerede foreligger²⁾.

I denne forbindelse skal bemærkes, at der både i dette tilfælde og i tilfælde, hvor sogneassistentfunktionen (se om afgrænsning heraf side 44f) varetages uden tilknytning til kordegnstilling, kan opstå konkurrence mellem menighedsråd og præst om brugen af sognemedhjælperen. Er tvisten til stede allerede forinden sognemedhjælperfunktionens oprettelse, må tilsynsmyndigheden udskyde sin godkendelse, indtil parterne kan blive enige. I øvrigt må regulativet udarbejdes så

¹⁾ Man erindrer herved om udvalgets opfattelse, hvorefter der til udvidelse af en nu ansat kordegns forpligtelse med sogneassistentfunktioner bør kræves den ansattes samtykke, jfr. side 41.

²⁾ Jfr. om en senere ansat præsts stilling nedenfor side 49.

utvetydigt og nøjagtigt, at senere tvist i almindelighed udelukkes.

Hvis regulativændringen bør medføre ændrede lønforhold (klassificering, beskæftigelsesgrad), bør sagen forelægges kirkeministeriet.

6.2.2. Kateketfunktionen

Til beslutning om at overdrage kateketfunktionen til en kordegn, eller – såfremt kordegnen ikke har den dertil fornødne uddannelse – at lade ham gennemgå en sådan uddannelse, må følgende kræves:

a. Af den omstændighed, at udgifterne i forbindelse med kateketfunktioner efter udvalgets forslag bør afholdes af kirkekassen – og tilsvarende gælder udgifterne i forbindelse med kordegnes efteruddannelse – følger, at menighedsrådets beslutning herom må foreligge.

b. Det er i denne betænkning gentagne gange tidligere betonet, at en sognemedhjælperes varetagelse af kateketfunktioner må ske som medhjælp ved præsteembedets forkyndende og vejledende opgave. Det må derfor kræves, at præstens tilslutning til antagelse af kordegnen som kateket – eventuel efteruddannelse – foreligger.

c. Provstiudvalget må som den myndighed, der fastsætter den kirkelige ligning, godkende, at der af kirkekassen afholdes udgifter til en kateketordning. Det må formodes, at provstiudvalget i denne forbindelse vil kræve en sandsynliggørelse af, at der består et behov for varetagelse af kateketfunktioner i det pågældende pastorat.

Udvalget foreslår, at der gives ankemulighed til stiftsøvrigheden i sager af den her omtalte art.

d. Endelig må kordegnens tilslutning til at påtage sig hvervet og evt. en fornøden efteruddannelse foreligge. Et evt. forbehold herom i det stillingsopslag, hvorefter kordegnen er ansat, overflødiggjør senere udtrykkeligt samtykke.

e. Indirekte vil også kirkeministeriets godkendelse komme på tale, såfremt omklassificering af stillingen forudsættes foretaget i forbindelse med kateketfunktionens henlæggelse hertil. Efter gældende regler vil kirkeministeriets tiltrædelse af, at udgiften til efteruddannelse afholdes af kirkens kasse, være fornøden. En almindelig bemyndigelse i så

henseende foreslås dog givet menighedsrådene.

6.3. Anden varetagelse af sognemedhjælperfunktioner

6.3.1. Sogneassistentfunktionen

Som nævnt vil der kunne tænkes en sogneassistentfunktion uden forbindelse med kordegnestillingen i følgende tilfælde:

a. I pastorater, hvor betingelserne for oprettelse af kordegnestilling ikke er til stede.

b. I en overgangsperiode i de tilfælde, hvor kordegnen ikke indvilliger i at overtage denne funktion.

Der er formentlig ingen grund til ved oprettelse af en sådan stilling at følge en anden fremgangsmåde end foran skitseret. Det vil sige, at menighedsrådet i samarbejde med præsten må udfærdige et regulativudkast og på grundlag heraf beregne beskæftigelsesgraden i stillingen. Herefter må provstiudvalgets godkendelse indhentes.

6.3.2. Katetekfunktionen

Står menighedsrådet og præsten over for at skulle imødekomme et behov for undervisning af forskellige grupper i pastoratet, og kan behovet ikke imødekommes ved at tillægge kordegnen en kateketfunktion, må de derefter foreliggende muligheder overvejes. Bør oprettelse af en yderligere fast præstestilling eller en hjælpepræstestilling foretrækkes fremfor en særlig kateketstilling?

Oprettelse af en fast præstestilling sker ved kgl. resolution. En hjælpepræstestilling oprettes af kirkeministeriet. Initiativ til oprettelse af endnu en præstestilling – fast eller midlertidig – kan tages af præst og menighedsråd i forening eller hver for sig.

Oprettelse af en kateketstilling må forudsætte enighed mellem menighedsråd og præst. Stillingens karakter taget i betragtning, bør godkendelse af oprettelsen gives af kirkeministeriet efter indhentet erklæring fra bisoppen. Kirkeministeriet må påse, at behovet for stillingen er sandsynliggjort. I kirkeministeriets godkendelse må tillige ligge en stillingtagen til beskæftigelsesgraden og ansættelsesperioden.

Bilag til f.t.l. vedr. menighedsråd

6.4. Ansættelseskompetence og opslag

Kompetencen til at ansætte en sognemedhjælper foreslås tillagt menighedsrådet/ene i alle tilfælde.

Tilsvarende må afskedigelsesbeføjelsen tilkomme menighedsrådet/ene, jfr. kap. 7.5. om et særligt tilfælde, hvor præsten fritages for tilsynet af kirkeministeriet, der så samtidig pålægger menighedsrådet at foretage afskedigelse af sognemedhjælperen.

I tilfælde, hvor sognemedhjælperfunktionen oprettes uden tilknytning til kordegnestilling, må stillingen oplås. I opslaget må optages:

1. Stillingens lønskala.
2. Beskæftigelsesgrad.
3. Tjenesteområde.
4. Sognemedhjælperfunktionernes art.
5. Uddannelseskra, samt sædvanlige oplysninger om ansøgningsfrist m.v. Almindelige regler om opslag af sognemedhjælperstillinger forudsættes fastsat af kirkeministeriet.

Menighedsråd/ene udfærdiger ansættelsesbrev for sognemedhjælperen. Endvidere udfærdiges regulativ for sognemedhjælperen. Heri må bl.a. anføres, hvilke(n) præst(er) der udøver tilsynet med sognemedhjælperen.

Menighedsråd/ene udfærdiger ansættelsesbrev for sognemedhjælperen. Endvidere udfærdiges regulativ for sognemedhjælperen. Heri må bl.a. anføres, hvilke(n) præst(er) der udøver tilsynet med sognemedhjælperen.

6.5. Afsluttende bemærkninger

Anden fremgangsmåde ved oprettelse af en sognemedhjælperfunktion end den foran foreslåede er naturligvis mulig. Udvalget mener dog efter at have overvejet de forskellige i betragtning kommende muligheder, at den foreslåede fremgangsmåde er den, der bedst tilfredsstiller hensynet til på den ene side, at oprettelsen ikke skal være administrativt for kompliceret, og på den anden side, at der bør være fornøden kontrol med oprettelse, særligt af kateketfunktionen uden tilknytning til en bestående stilling i folkekirken. Ansvar for præsteembedernes oprettelse og pastoraaternes afgrænsning – og dermed for præsternes arbejdsbyrde – har kirkeministeriet og biskopperne. Det er næppe muligt eller hensigtsmæssigt at adskille dette ansvar fra ansvaret for kateketfunktionen.

Praktiske grunde taler også for denne ordning. Det må forudses, at en selvstændig kateketfunktion ofte vil blive etableret som en kombinationsstilling (se herom kap. 5.4.), og til oprettelse af en sådan kræves en særlig

aftale mellem kirkeministeriet og vedkommende myndighed.

Det forudsættes, at der af præsten udarbejdes en nøje beskrivelse af kateketfunktionen, således som den tænkes gennemført lokalt, og at denne beskrivelse tilrådes af menighedsrådet. Beskrivelsen må være så nøjagtig udarbejdet, at den kan give tilstrækkeligt grundlag for udfærdigelse af regulativ for kateketen.

Oprettelse af en sognemedhjælperfunktion er i alle tilfælde gjort afhængig af, at pastoraaternes menighedsråd beslutter sig herfor.

Udvalget har drøftet, om menighedsrådets beslutning om en stillings oprettelse bør være enstemmig, eller om det – som sædvanligt ved oprettelse af kirkefunktionærstillinger og menighedsrådsbeslutninger i øvrigt – bør kunne ske ved almindelig stemmeflerhed.

Når spørgsmålet om enstemmighed – evt. kvalificeret flertal – overhovedet har været overvejet, er årsagen naturligvis, at stillingen – i hvert fald kateketfunktionen – er ny og uprøvet. Man bør ikke overdimensionere behovsopgørelsen. Det er let at oprette en stilling, men svært – og for indehaveren ofte smertefuldt – at nedlægge den igen. En bestemmelse om, at der til en gyldig beslutning om en sognemedhjælperstillings oprettelse kræves enstemmighed, må formodes at lægge en dæmper på beslutningsprocessen – en dæmper, som må antages i højere grad at sikre tilstedeværelsen af det fornødne behov for stillingen.

Endvidere vil et krav om enstemmighed, i så høj grad som det er muligt, sikre, at menighedsrådets syn på stillingsfunktionen ikke ændres væsentligt ved nyt menighedsrådsvalg. Det er herved taget i betragtning, at stillingens oprettelse sine steder kan få betydelig indflydelse på det kirkelige liv og dermed også fremkalde en betydelig modstand. Da sognemedhjælperen ikke (som præsten) skal være uafhængig af menighedsrådet, er et skiftende syn på stillingen i menighedsrådet uheldigt for indehaverens tryghed i stillingen.

Imidlertid vil det ikke være overensstemmende med den måde, hvorpå beslutninger træffes i råd og organisationer at kræve enstemmighed i menighedsrådets indstilling og heller ikke i overensstemmelse med almindelige demokratiske principper. Udvalget har derfor ikke ment at burde stille forslag herom, men finder, at menighedsrådets afgørelse

bør træffes ved almindelig stemmeflerhed. De foran nævnte hensyn bør tilgodeses af den myndighed, der skal godkende stillingens oprettelse.

Som anført i kap. 4.2.2 må beslutningen om oprettelse af en sognemedhjælperfunktion træffes ved afstemning i et fællesmøde mellem pastoratets menighedsråd. Undtagelse herfra bør kunne gøres for bestående kordegnestillinger, hvis tjenesteområde kun udgør en del af pastoratet.

Udvalget har foreslået, at der – foruden menighedsrådets(enes) beslutning for en sognemedhjælper – stilles krav om præstens tilslutning hertil. Hvis der er ansat flere præster i et pastorat, anses det for tilstrækkeligt, at

en af præsterne tilslutter sig sognemedhjælperfunktionens oprettelse. Tilfælde, hvor kun en af et pastorats præster vil benytte sig af sognemedhjælperen, vil naturligvis påvirke sognemedhjælperfunktionens omfang – dette gælder i særlig grad, hvor pastoratet er opdelt i distrikter mellem præsterne – og tilsynsmyndigheden må ved vurdering af behovet tage hensyn hertil.

Medens som sagt en sognemedhjælperfunktions oprettelse er afhængig af tilslutning fra en præst i pastoratet, må en præst, der nyansættes i pastoratet, acceptere sognemedhjælperfunktionen, som den er udformet, og kan ikke frasige sig tilsyn med sognemedhjælperen.